[2018] 14 ਐੱਸ.ਸੀ.ਆਰ.904

ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦਾ ਰਾਜ

ਬਨਾਮ

ਮੰਗਾ ਸਿੰਘ

(2018 ਦਾ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰ. 1481)

28 ਨਵੰਬਰ, 2018

[ਆਰ. ਬਨੂਮਠੀ ਅਤੇ ਇੰਦਰਾ ਬੈਨਰਜੀ, ਜੇਜੇ.]

ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ, 1860 - ਧਾਰਾ 376 - ਪ੍ਰੋਸੀਕਿਊਟਰਿਕਸ-ਪੀਡਬਲਯੂ-4 ਆਪਣੀ ਮਾਸੀ ਦੇ ਘਰ ਰਹਿ ਰਹੀ ਸੀ - ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ-ਦੋਸ਼ੀ ਮਾਸੀ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਹੈ - ਐਫਆਈਆਰ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਸੁਲਾਉਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨਾਲ ਜਿਨਸੀ ਸੰਬੰਧ ਬਣਾਉਂਦਾ ਸੀ - ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ - ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਉਲਟਾ ਦਿੱਤਾ - ਅਪੀਲ 'ਤੇ, ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ ਗਿਆ: ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ, ਜਿਸ ਕੋਲ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਅਤੇ ਸੁਣਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਸੀ, ਨੇ ਇਸ ਤੱਥ ਦਾ ਇੱਕ ਨਤੀਜਾ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਦੇ ਸਬੂਤ ਯਕੀਨਨ ਹਨ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ - ਕਿਸੇ ਵੀ ਠੋਸ ਕਾਰਨ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਤੱਥ ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਖੋਜ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ - ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਹਾਈਮਨ / ਸੱਟ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਫਟ ਨਹੀਂ ਹੋਏ ਸਨ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਜਿਨਸੀ ਸੰਬੰਧ ਦਾ ਕੋਈ ਸਵਾਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ - ਇਹ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਅਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨ ਦਾ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ - ਪ੍ਰਸੀਕਿਊਟਰਿਕਸ ਆਪਣੀ ਮਾਸੀ ਦੇ ਘਰ ਵਾਪਸ ਜਾਣ ਤੋਂ ਝਿਜਕਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਜਿਨਸੀ ਸੰਬੰਧ ਦੇ ਕੰਮ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਆਪਣੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਜਵਾਬਦੇਹ, ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.-1 ਅਤੇ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.-2 - ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਇੱਕ ਨੌਂ ਸਾਲ ਦੀ ਛੋਟੀ ਕੁੜੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੂੰ ਝੂਠਾ ਫਸਾਉਣ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਸੀ - ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਦੇ ਸਬੂਤ ਨੇ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਘੁਸਪੈਠ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਨਾਲ ਬਲਾਤਕਾਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ - ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਫੈਸਲਾ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ - ਔਰਤਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਅਪਰਾਧ। ਸਬੂਤ - ਬਲਾਤਕਾਰ - ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਦੀ ਇਕਲੌਤੀ ਗਵਾਹੀ - ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ - ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ।

ਸਬੂਤ - ਬਲਾਤਕਾਰ - ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਦੇ ਸਰੀਰ 'ਤੇ ਬਾਹਰੀ ਸੱਟ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ - ਪ੍ਰਭਾਵ - ਫੜਿਆ ਗਿਆ: ਜਵਾਬਦੇਹ-ਦੋਸ਼ੀ (ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਦਾ ਚਚੇਰਾ ਭਰਾ) ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਸੁਲਾਉਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਦਾ ਗੁਪਤ ਅੰਗ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਦੇ ਨਿੱਜੀ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਪਾਉਂਦਾ ਸੀ ਜੋ ਬਲਾਤਕਾਰ ਦਾ ਗਠਨ ਕਰਦਾ ਸੀ - ਇਸ ਨਾਲ ਹਾਈਮਨ ਫਟਿਆ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ - ਬਲਾਤਕਾਰ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਦੇ ਸਰੀਰ 'ਤੇ ਬਾਹਰੀ ਸੱਟ ਪਾਈ ਜਾਵੇ - ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਦੇ ਨਿੱਜੀ ਹਿੱਸੇ 'ਤੇ ਸੱਟਾਂ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਦਾ ਕੋਈ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ।

ਅਪੀਲ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ, ਅਦਾਲਤ

ਰੱਖਿਆ: 1.1 ਜੇਕਰ ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਦੀ ਇਕੱਲੀ ਗਵਾਹੀ 'ਤੇ ਕਾਇਮ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਜ਼ਾ ਸਿਰਫ਼ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਦੇ ਇਕੱਲੀ ਗਵਾਹੀ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਕੋਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਾਰਨ ਨਾ ਹੋਣ ਜੋ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਬਿਆਨ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਲਈ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇ। ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ; ਪਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸਮਝਦਾਰੀ ਦਾ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ ਹੈ। ਛੋਟੀਆਂ ਸੰਕੁਚਨਾਂ ਜਾਂ ਛੋਟੀਆਂ ਅੰਤਰ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਦੇ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਸੁੱਟਣ ਦਾ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ। ਬਲਾਤਕਾਰ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ ਪੁਸ਼ਟੀ ਇੱਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸ਼ਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਪੀੜਤ ਦਾ ਸਬੂਤ ਕਿਸੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ 'ਸੰਭਾਵਨਾ ਕਾਰਕ' ਇਸਨੂੰ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਆਮ ਨਿਯਮ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਡਾਕਟਰੀ ਸਬੂਤਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪੁਸ਼ਟੀ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਕੇਸ ਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਡਾਕਟਰੀ ਸਬੂਤ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਜੇਕਰ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਦੀ ਇਕੱਲੀ ਗਵਾਹੀ ਕਾਫ਼ੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਦੀ ਉਮਰ ਸਿਰਫ਼ ਨੌਂ ਸਾਲ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਕੋਲ ਆਪਣੇ ਚਚੇਰੇ ਭਰਾ ਨੂੰ ਝੂਠਾ ਫਸਾਉਣ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਹਰ ਰਾਤ ਦੋਸ਼ੀ ਨਾਲ ਸੌਣ ਦੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਉਸਨੇ 04.03.2010 ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮਾਸੀ ਦੇ ਘਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.-4 - ਇੱਕ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਦੀ ਕੁੜੀ ਦੇ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਦੇ ਸਬੂਤ ਦੇ ਇੱਕ ਸੁਤੰਤਰ ਸਰੋਤ ਤੋਂ ਪੁਸ਼ਟੀ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਦੇ ਸਬੂਤ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਘੁਸਪੈਠ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਨਾਲ ਬਲਾਤਕਾਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। [ਪੈਰਾ 11, 12 ਅਤੇ 14][909-ਸੀ-ਐੱਫ; 910-ਡੀ-ਈ]

1.2 ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ, ਜਿਸ ਕੋਲ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ (ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.-4) ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਅਤੇ ਸੁਣਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਸੀ, ਨੇ ਇਸ ਤੱਥ ਦਾ ਇੱਕ ਸਿੱਟਾ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ (ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.-4) ਦੇ ਸਬੂਤ ਯਕੀਨਨ ਹਨ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ (ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.-4) ਦੇ ਸਬੂਤ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਠੋਸ ਕਾਰਨ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਖੋਜ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.-6, ਡਾਕਟਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਬੂਤ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਲਈ ਕਿਉਂਕਿ ਕੋਈ ਸੱਟ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਜਿਨਸੀ ਸੰਬੰਧਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਸਵਾਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਆਪਣੀ ਮੁੱਖ ਜਾਂਚ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.-6 ਵਿੱਚ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਛੋਟੇ/ਮਾਮੂਲੀ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਹਾਈਮਨ ਨਹੀਂ ਫਟੇਗਾ; ਹਾਈਮਨ ਸਿਰਫ਼ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਹੀ ਫਟੇਗਾ।

ਦੋਸ਼ੀ-ਮੁਲਜ਼ਮ ਨੇ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਸੁਲਾਇਆ ਅਤੇ ਉਸਦਾ ਗੁਪਤ ਅੰਗ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਦੇ ਗੁਪਤ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਜੋ ਕਿ ਬਲਾਤਕਾਰ ਹੈ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਹਾਈਮਨ ਨਾ ਫਟਿਆ ਹੋਵੇ। ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਦੇ ਗੁਪਤ ਹਿੱਸੇ 'ਤੇ ਸੱਟ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਨਹੀਂ ਕੱਢਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਘਟਨਾ ਵਾਪਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਂ ਜਿਨਸੀ ਸੰਬੰਧ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਲਗਭਗ ਨੌਂ ਸਾਲ ਦੀ ਛੋਟੀ ਬੱਚੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਜਿਨਸੀ ਸੰਬੰਧਾਂ ਲਈ ਸਹਿਮਤੀ ਦੇਣ ਦਾ ਕੋਈ ਸਵਾਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਉੱਠਦਾ। ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਦੇ ਗੁਪਤ ਹਿੱਸੇ 'ਤੇ ਸੱਟਾਂ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਦਾ ਕੋਈ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਬਲਾਤਕਾਰ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਦੇ ਸਰੀਰ 'ਤੇ ਬਾਹਰੀ ਸੱਟ ਲੱਗੀ ਹੋਵੇ। [ਪੈਰਾ 15-17][910- ਈ-ਐੱਚ; 911-ਏ-ਸੀ]

1.3 ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਕੇਸ ਦੇ ਪਿਛੋਕੜ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ; ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ, ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਆਪਣੀ ਮਾਸੀ ਦੇ ਘਰ ਵਾਪਸ ਜਾਣ ਤੋਂ ਝਿਜਕ ਰਹੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ, ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.-1 ਅਤੇ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.-2, ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ-ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਜਿਨਸੀ ਸੰਬੰਧਾਂ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ। ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਅਤੇ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਪੱਸ਼ਟ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ-ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਉਲਟਾਉਣ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ-ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਸ਼ੱਕ ਦਾ ਲਾਭ ਦੇਣ ਲਈ, ਇਹ ਇੱਕ ਵਾਜਬ ਸ਼ੱਕ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਫੈਸਲਾ ਟਿਕਾਊ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਘਟਨਾ ਦੇ ਸਮੇਂ ਪੀੜਤ ਆਪਣੀ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਪ੍ਰਤੀ ਹਮਦਰਦੀ ਦਿਖਾਉਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਹੈ। ਧਾਰਾ 376 ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਤਹਿਤ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਅਤੇ ਦਸ ਸਾਲ ਦੀ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਬਹਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 19, 21 ਅਤੇ 22][911-ਈ-ਐਫ; 912-ਐੱਚ;913-ਏ-ਸੀ]
ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ (1996) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 384: [1996] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 532; ਰਾਜਸਥਾਨ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਐਨ.ਕੇ. ਦੋਸ਼ੀ (2000) 5 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 30: [2000] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 818 - ਇਸ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ।

ਕੇਸ ਲਾਅ ਰੈਫਰੈਂਸ

[1996] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 532	'ਤੇ ਨਿਰਭਰ	ਪੈਰਾ 13
[2000] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 818	'ਤੇ ਨਿਰਭਰ	ਪੈਰਾ 20

ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਬਨਾਮ ਮੰਗਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਮਾਮਲਾ

ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ: 2018 ਦਾ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 1481।
2010 ਦੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 523 ਵਿੱਚ ਸ਼ਿਮਲਾ ਵਿਖੇ ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ 22.10.2014 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ।

ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਬਿਹੂ ਸ਼ਰਮਾ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਪੂਰਨਿਮਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਪ੍ਰਤਿਸ਼ਠਾ ਵਿਜ (ਅਭਿਨਵ ਮੁਖਰਜੀ ਲਈ), ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਈ ਵਕੀਲ।

ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਮਨਜੀਤ ਚਾਵਲਾ, ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਲਈ ਵਕੀਲ।
ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਬਾਨੂਮਤੀ, ਜੇ. ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।
1. ਛੁੱਟੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

2.ਇਹ ਅਪੀਲ ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸ਼ਿਮਲਾ ਵਿਖੇ 22 ਅਕਤੂਬਰ, 2014 ਨੂੰ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 523 ਵਿੱਚ 2010 ਦੀ ਮਿਤੀ 22 ਅਕਤੂਬਰ, 2014 ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਧਾਰਾ 376 ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਤਹਿਤ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ-ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਉਲਟਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਬਰੀ ਕਰਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ-ਦੋਸ਼ੀ 'ਤੇ ਲਗਾਈ ਗਈ 10 ਸਾਲ ਦੀ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਵੀ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ।

3. ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇ ਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ (ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.-4), ਜਿਸਦੀ ਉਮਰ ਸਬੰਧਤ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਲਗਭਗ 9 ਸਾਲ ਸੀ, ਸਰਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਤੀਜੀ ਜਮਾਤ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਦੀ ਸੀ। ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ (ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.-4) ਆਪਣੇ ਭਰਾ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਮਾਸੀ ਦੇ ਘਰ ਰਹਿ ਰਹੀ ਸੀ। ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ-ਦੋਸ਼ੀ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ (ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.-4) ਦਾ ਚਚੇਰਾ ਭਰਾ (ਮਾਸੀ ਦਾ ਪੁੱਤਰ) ਹੈ।

4. 4 ਮਾਰਚ, 2010 ਨੂੰ, ਸਕੂਲ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ (ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.-4) ਆਪਣੀ ਮਾਸੀ ਦੇ ਘਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਝਿਜਕਦੀ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਰਹਿ ਰਹੀ ਸੀ; ਅਤੇ ਉਹ ਸਕੂਲ ਵਾਪਸ ਆ ਗਈ। ਸਕੂਲ ਅਧਿਆਪਕਾ ਪੂਜਾ ਮਹਾਜਨ (ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.-1) ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪੁੱਛੇ ਜਾਣ 'ਤੇ, ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ (ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.-4) ਨੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ, ਪੂਜਾ ਮਹਾਜਨ (ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.-1) ਅਤੇ ਰਿਤੂਬਾਲਾ (ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.2) ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਮਾਸੀ ਦੇ ਘਰ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਸੁਲਾਉਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਰਾਤਾਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਉਸਦੇ ਕੱਪੜੇ ਉਤਾਰ ਕੇ ਉਸ ਨਾਲ ਸਰੀਰਕ ਸੰਬੰਧ ਬਣਾਉਂਦਾ ਸੀ। ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਲਗਭਗ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਤੋਂ ਇਹੀ ਗੱਲ ਸੁਣਨ 'ਤੇ, ਸਕੂਲ ਅਧਿਆਪਕਾ, ਪੂਜਾ ਮਹਾਜਨ (ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.-1) ਨੇ ਗ੍ਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤ (ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.-3) ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਜੋ ਸਕੂਲ ਆਏ ਅਤੇ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਜਿਸ 'ਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ (ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.-4) ਨੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਉਸ ਨਾਲ ਸਰੀਰਕ ਸੰਬੰਧ ਬਣਾ ਰਿਹਾ ਸੀ।

5. ਅਧਿਆਪਕਾ, ਪੂਜਾ ਮਹਾਜਨ (ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.-1) ਦੁਆਰਾ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਰਜ ਕਰਵਾਈ ਗਈ ਸੀ, ਅਤੇ ਧਾਰਾ 376 ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਤਹਿਤ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ-ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਇੱਕ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਡਾ. ਨੀਰਜਾ ਗੁਪਤਾ (ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.-6) ਨੇ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ (ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.-4) ਦੀ ਡਾਕਟਰੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਪਾਇਆ ਕਿ ਉਸਦੇ ਗੁਪਤ ਅੰਗਾਂ 'ਤੇ ਕੋਈ ਸੱਟ ਨਹੀਂ ਲੱਗੀ। ਡਾ. ਨੀਰਜਾ ਗੁਪਤਾ (ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.-6) ਨੇ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਰਾਏ ਦਿੱਤੀ (ਐਮ.ਐਲ.ਸੀ. ਸਾਬਕਾ.ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.6/ਬੀ)ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਸਨੇ ਰਾਏ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ "ਥੋੜ੍ਹੇ ਜਿਹੇ ਜਾਂ ਛੋਟੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਹਾਈਮਨ ਨਹੀਂ ਫਟੇਗਾ"। ਡਾ. ਪੂਜਾ ਗੁਪਤਾ (ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.-7) ਨੇ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ (ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.-4) ਦੀ ਵੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ।

6. ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ, ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਨੇ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ (ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.-4), ਸਕੂਲ ਅਧਿਆਪਕਾਂ, ਪੂਜਾ ਮਹਾਜਨ (ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.-1) ਅਤੇ ਰਿਤੂਬਾਲਾ (ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.-2), ਅਤੇ ਗ੍ਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ (ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.-3) ਅਤੇ ਹੋਰ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ (ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.-4) ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਅਤੇ ਡਾਕਟਰੀ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਧਾਰਾ 376 ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਤਹਿਤ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ-ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਦਸ ਸਾਲ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ 25,000/- ਰੁਪਏ ਦਾ ਜੁਰਮਾਨਾ ਵੀ ਲਗਾਇਆ। ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ-ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਉਲਟਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਡਾ. ਨੀਰਜਾ ਗੁਪਤਾ (ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.-6) ਅਤੇ ਡਾ. ਪੂਜਾ ਗੁਪਤਾ (ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.-7) ਦੀ ਰਾਏ ਇਹ ਮੰਨਣ ਲਈ ਨਿਰਣਾਇਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ-ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਨਾਲ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਜਿਨਸੀ ਸੰਬੰਧ ਬਣਾਏ ਹਨ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ (ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.-4) ਦੇ ਸਬੂਤ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ-ਦੋਸ਼ੀ ਸ਼ੱਕ ਦੇ ਲਾਭ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਤੀਜਿਆਂ 'ਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਉਲਟਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ-ਦੋਸ਼ੀ 'ਤੇ ਲਗਾਈ ਗਈ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

7. ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਮਨਜੀਤ ਚਾਵਲਾ, ਐਡਵੋਕੇਟ, ਨੂੰ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੇਵਾਵਾਂ ਕਮੇਟੀ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ-ਦੋਸ਼ੀ ਵੱਲੋਂ ਅਪੀਲ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਮਿੱਤਰ ਵਜੋਂ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

8. ਅਸੀਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ-ਰਾਜ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਬਿਹੂ ਸ਼ਰਮਾ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਮਨਜੀਤ ਚਾਵਲਾ, ਵਿਦਿਆਰਥ ਮਿੱਤਰ ਨੂੰ ਸੁਣਿਆ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਫੈਸਲੇ, ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤ ਅਤੇ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੈ।

9. ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਸ਼ੱਕ ਦਾ ਲਾਭ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੋ ਆਧਾਰਾਂ 'ਤੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ: (i) ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ (ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.-4) ਦਾ ਸਬੂਤ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ; ਅਤੇ (ii) ਡਾ. ਨੀਰਜਾ ਗੁਪਤਾ (ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.-6) ਡਾ. ਪੂਜਾ ਗੁਪਤਾ (ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.-7) ਦਾ ਡਾਕਟਰੀ ਸਬੂਤ ਇਹ ਮੰਨਣ ਲਈ ਨਿਰਣਾਇਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ (ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.-4) ਨਾਲ ਜਿਨਸੀ ਸੰਬੰਧ ਬਣਾਏ ਗਏ ਸਨ।

10. ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ (ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.-4) ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਜੋ ਕੰਡਵਾਲ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਤੀਜੀ ਜਮਾਤ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਮਾਸੀ ਦੇ ਘਰ ਰਹਿ ਰਹੀ ਸੀ। ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ (ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.4) ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਹ ਆਪਣੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਲਈ ਆਪਣੀ ਮਾਸੀ ਦੇ ਘਰ ਰਹਿ ਰਹੀ ਸੀ, ਤਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਸੁਲਾਇਆ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਉਸਦੇ ਕੱਪੜੇ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਕੱਪੜੇ ਉਤਾਰ ਦਿੰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਉਸਦੇ ਗੁਪਤ ਅੰਗ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਗੁਪਤ ਅੰਗ ਨਾਲ ਛੂਹਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਗੁਪਤ ਅੰਗ ਉਸਦੇ ਗੁਪਤ ਅੰਗ ਵਿੱਚ ਪਾ ਦਿੰਦਾ ਸੀ। ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਇਸਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਾ ਦੱਸੇ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਉਹ ਉਸਦੀ ਜਾਨ ਲੈ ਲਵੇਗਾ। ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸਨੇ ਉਪਰੋਕਤ ਤੱਥ ਆਪਣੀ ਅਧਿਆਪਕਾ, ਪੂਜਾ ਮਹਾਜਨ (ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.-1) ਅਤੇ ਹੋਰ ਮਹਿਲਾ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸੇ।

11. ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਇਕੱਲੀ ਗਵਾਹੀ 'ਤੇ ਹੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਜ਼ਾ ਸਿਰਫ਼ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਦੇ ਇਕੱਲੇ ਸਬੂਤ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਕੋਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਾਰਨ ਨਾ ਹੋਣ ਜੋ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਬਿਆਨ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਲਈ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਪਵੇ। ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ; ਪਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸਮਝਦਾਰੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੈ। ਛੋਟੀਆਂ ਸੰਕੁਚਨਾਂ ਜਾਂ ਛੋਟੀਆਂ ਅੰਤਰ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਦੇ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਸੁੱਟਣ ਦਾ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ।

12. ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੇ ਇੱਕ ਕੈਟੇਨਾ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਲਝਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਬਲਾਤਕਾਰ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ ਪੁਸ਼ਟੀ ਇੱਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸ਼ਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਪੀੜਤ ਦਾ ਸਬੂਤ ਕਿਸੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ 'ਸੰਭਾਵਨਾ ਕਾਰਕ' ਇਸਨੂੰ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਆਮ ਨਿਯਮ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਡਾਕਟਰੀ ਸਬੂਤਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪੁਸ਼ਟੀ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਕੇਸ ਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਡਾਕਟਰੀ ਸਬੂਤ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਜੇਕਰ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਦੀ ਇਕੱਲੀ ਗਵਾਹੀ ਕਾਫ਼ੀ ਹੋਵੇਗੀ।

13. ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ - (1996) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 384 ਵਿੱਚ, ਇਸਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ:-

"8. ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਸਬੂਤਾਂ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ, ਇਸ ਤੱਥ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਾ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਲਾਤਕਾਰ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਕੋਈ ਵੀ ਸਵੈ-ਮਾਣ ਵਾਲੀ ਔਰਤ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ਼ ਉਸਦੇ ਸਨਮਾਨ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਇੱਕ ਅਪਮਾਨਜਨਕ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਲਈ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਆਵੇਗੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਸ 'ਤੇ ਬਲਾਤਕਾਰ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਜਿਨਸੀ ਛੇੜਛਾੜ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਮੰਨੇ ਜਾਂਦੇ ਵਿਚਾਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੇ ਕੇਸ ਦੀ ਸੱਚਾਈ 'ਤੇ ਕੋਈ ਭੌਤਿਕ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ ਜਾਂ ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਦੇ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਵੀ ਅੰਤਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਅੰਤਰ ਘਾਤਕ ਨਾ ਹੋਣ,

ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ। ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਅੰਦਰੂਨੀ ਸ਼ਰਮ ਅਤੇ ਜਿਨਸੀ ਹਮਲੇ ਦੇ ਗੁੱਸੇ ਨੂੰ ਛੁਪਾਉਣ ਦੀ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਅਜਿਹੇ ਕਾਰਕ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪੀੜਤ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਕੋਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਾਰਨ ਨਾ ਹੋਣ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਉਸਦੇ ਬਿਆਨ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇ, ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਜਿਨਸੀ ਹਮਲੇ ਦੇ ਪੀੜਤ ਦੀ ਗਵਾਹੀ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਹੀਂ ਆਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਤਾਂ ਜੋ ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ ਜਿੱਥੇ ਉਸਦੀ ਗਵਾਹੀ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਪਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਨਿਯਮ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਉਸ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸਦੇ ਬਿਆਨ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨਾ ਸੱਟ 'ਤੇ ਅਪਮਾਨ ਜੋੜਨ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ। ਬਲਾਤਕਾਰ ਜਾਂ ਜਿਨਸੀ ਛੇੜਛਾੜ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਕੁੜੀ ਜਾਂ ਔਰਤ ਦੇ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਸ਼ੱਕ, ਅਵਿਸ਼ਵਾਸ ਜਾਂ ਸ਼ੱਕ ਨਾਲ ਕਿਉਂ ਦੇਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ?....."
(ਰੇਖਾ ਜੋੜੀ ਗਈ)

14. ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਸਿਰਫ ਨੌਂ ਸਾਲ ਦੀ ਸੀ, ਉਸ ਕੋਲ ਆਪਣੇ ਚਚੇਰੇ ਭਰਾ ਨੂੰ ਝੂਠੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਫਸਾਉਣ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਰਾਤ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਨਾਲ ਸੌਣ ਦੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਉਸਨੇ 04.03.2010 ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮਾਸੀ ਦੇ ਘਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.-4 - ਇੱਕ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਦੀ ਕੁੜੀ ਦੇ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਦੇ ਸਬੂਤ ਦੇ ਇੱਕ ਸੁਤੰਤਰ ਸਰੋਤ ਤੋਂ ਪੁਸ਼ਟੀ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਦੇ ਸਬੂਤ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਘੁਸਪੈਠ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਨਾਲ ਬਲਾਤਕਾਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ।

15. ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ, ਜਿਸ ਕੋਲ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ (ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.-4) ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਅਤੇ ਸੁਣਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਸੀ, ਨੇ ਇਸ ਤੱਥ ਦਾ ਇੱਕ ਨਤੀਜਾ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ (ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.-4) ਦੇ ਸਬੂਤ ਯਕੀਨਨ ਹਨ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਟਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਜਿਸ ਕੋਲ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਅਤੇ ਸੁਣਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਸੀ ਗਵਾਹ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ (ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.-4) ਦੇ ਸਬੂਤ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਅਨੁਸਾਰ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਠੋਸ ਕਾਰਨ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਖੋਜ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ।

16. ਦੂਜੇ ਆਧਾਰ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਜਿਸ 'ਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ-ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਸ਼ੱਕ ਦਾ ਲਾਭ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਡਾਕਟਰੀ ਸਬੂਤ ਅਧੂਰੇ ਸਨ, ਇਹ ਦੱਸਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਡਾ. ਨੀਰਜਾ ਗੁਪਤਾ (ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.-6) ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਬੂਤਾਂ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਕੋਈ ਸੱਟ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਜਿਨਸੀ ਸੰਬੰਧਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਸਵਾਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਆਪਣੀ ਮੁੱਖ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਡਾ. ਨੀਰਜਾ ਗੁਪਤਾ (ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.-6) ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਛੋਟੇ/ਮਾਮੂਲੀ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਹਾਈਮਨ ਨਹੀਂ ਫਟੇਗਾ; ਹਾਈਮਨ ਸਿਰਫ਼ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਹੀ ਫਟੇਗਾ।

ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਦੋਸ਼ੀ-ਮੁਲਜ਼ਮ ਨੇ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ (ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.-4) ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਸੌਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਸਦਾ ਗੁਪਤ ਅੰਗ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਦੇ ਗੁਪਤ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਜੋ ਕਿ ਬਲਾਤਕਾਰ ਹੈ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਹਾਈਮਨ ਫਟਿਆ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਦੇ ਗੁਪਤ ਹਿੱਸੇ 'ਤੇ ਸੱਟ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਨਹੀਂ ਕੱਢਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਘਟਨਾ ਨਹੀਂ ਵਾਪਰੀ ਸੀ ਜਾਂ ਜਿਨਸੀ ਸੰਬੰਧ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਲਗਭਗ ਨੌਂ ਸਾਲ ਦੀ ਛੋਟੀ ਬੱਚੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਜਿਨਸੀ ਸੰਬੰਧਾਂ ਲਈ ਸਹਿਮਤੀ ਦੇਣ ਦਾ ਕੋਈ ਸਵਾਲ ਹੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਦੇ ਗੁਪਤ ਹਿੱਸੇ 'ਤੇ ਸੱਟਾਂ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਦਾ ਕੋਈ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ।

17. ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਡਾ. ਨੀਰਜਾ ਗੁਪਤਾ (ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.-6) ਦੁਆਰਾ ਸਹੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਹਾਈਮਨ ਫਟਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਉੱਥੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਸੀ। ਇਹ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ (ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.-4) ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੁਲਝਿਆ ਹੋਇਆ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ ਕਿ ਬਲਾਤਕਾਰ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਦੇ ਸਰੀਰ 'ਤੇ ਬਾਹਰੀ ਸੱਟ ਲੱਗੀ ਹੋਵੇ।

18. ਦੋਸ਼ੀ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਮਨਜੀਤ ਚਾਵਲਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ (ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.-4) ਦੀ ਮਾਸੀ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨਾ ਕਰਨਾ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਲਈ ਘਾਤਕ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਸਾਹਮਣੇ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਹੈ ਕਿ ਮਾਸੀ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ।

19. ਇਹ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖੇ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਵਕੀਲ ਦੀ ਮਾਸੀ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਗਵਾਹ ਵਜੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਰੋਕਿਆ। ਦੋਸ਼ੀ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ (ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.-4) ਦੀ ਮਾਸੀ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨਾ ਕਰਨ ਨੂੰ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਦੋਸ਼ੀ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਅਤੇ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਪੱਸ਼ਟ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੋਸ਼ੀ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਉਲਟਾਉਣ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਦਰਜ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਸ਼ੱਕ ਦਾ ਲਾਭ ਦੇਣ ਲਈ, ਇਹ ਇੱਕ ਵਾਜਬ ਸ਼ੱਕ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

20. ਇਹ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਬਲਾਤਕਾਰ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਅਯੋਗ ਬਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਰਾਜਸਥਾਨ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਐਨ.ਕੇ. ਦੋਸ਼ੀ - (2000) 5 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 30 ਵਿੱਚ ਔਰਤ 'ਤੇ ਜਿਨਸੀ ਹਮਲੇ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਵੇਲੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦੀ ਵਧੇਰੇ ਭਾਵਨਾ ਦਿਖਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਵਧੇਰੇ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ ਹੈ:

"9. ... ਇੱਕ ਸ਼ੱਕ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਪਰਾਧਿਕ ਨਿਆਂ ਸ਼ਾਸਤਰ ਵਿੱਚ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਵਾਜਬ ਸ਼ੱਕ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬਰੀ ਹੋਣ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਸਿੱਟੇ ਲਈ ਬਹਾਨਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਇੱਕ ਅਯੋਗ ਬਰੀ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਬਘਿਆੜਾਂ ਨੂੰ ਆਸਾਨ ਸ਼ਿਕਾਰ ਲਈ ਭਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਅਪਰਾਧ ਦੀਆਂ ਪੀੜਤਾਂ ਬੇਸਹਾਰਾ ਔਰਤਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਇਹ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬੇਮਿਸਾਲ ਬਰੀ ਹੋਣ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਹੈ ਜੋ ਬਲਾਤਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਮੰਗ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਔਰਤਾਂ 'ਤੇ ਜਿਨਸੀ ਹਮਲੇ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਵੇਲੇ ਵਧੇਰੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਦਿਖਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਵਧੇਰੇ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਭਾਰਵਾੜਾ ਭੋਗੀਨਭਾਈ ਹਿਰਜੀਭਾਈ ਬਨਾਮ ਗੁਜਰਾਤ ਰਾਜ:-(1983) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 217 ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਇੱਕ ਨਿਯਮ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੁਸ਼ਟੀ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਜਿਨਸੀ ਹਮਲੇ ਦੇ ਪੀੜਤ ਦੀ ਗਵਾਹੀ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨਾ, ਸੱਟ ਵਿੱਚ ਅਪਮਾਨ ਜੋੜ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸ਼ੱਕ, ਅਵਿਸ਼ਵਾਸ ਜਾਂ ਸ਼ੱਕ ਨਾਲ ਰੰਗੇ ਹੋਏ ਲੈਂਸਾਂ ਨਾਲ ਲੈਸ ਐਨਕਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਅਜਿਹੇ ਪੀੜਤ ਦੇ ਸਬੂਤ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਨਕਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਸਾਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਯਾਦ ਦਿਵਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਾਡੇ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ (ਡਾ. ਏ. ਐਸ. ਆਨੰਦ, ਜੇ. ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਸਦੀ ਪ੍ਰਭੂਤਾ ਉਸ ਸਮੇਂ ਸੀ) ਰਾਹੀਂ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਵਿੱਚ ਕੀ ਕਿਹਾ ਹੈ:-(1996) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 384:ਪੀ. 403, ਪੈਰਾ 21)

"[ਇੱਕ] ਬਲਾਤਕਾਰੀ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਪੀੜਤ ਦੀ ਨਿੱਜਤਾ ਅਤੇ ਨਿੱਜੀ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਇਸ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਗੰਭੀਰ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸਰੀਰਕ ਨੁਕਸਾਨ ਵੀ ਪਹੁੰਚਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਬਲਾਤਕਾਰ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਸਰੀਰਕ ਹਮਲਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ- ਇਹ ਅਕਸਰ ਪੀੜਤ ਦੀ ਪੂਰੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਨੂੰ ਵਿਨਾਸ਼ਕਾਰੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਕਾਤਲ ਆਪਣੀ ਪੀੜਤ ਦੇ ਭੌਤਿਕ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਬਲਾਤਕਾਰੀ ਬੇਸਹਾਰਾ ਔਰਤ ਦੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਅਦਾਲਤਾਂ ਬਲਾਤਕਾਰ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਿਭਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲਤਾ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਕੇਸ ਦੀਆਂ ਵਿਆਪਕ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਦੇ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਮਾਮੂਲੀ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸਾਂ ਜਾਂ ਮਾਮੂਲੀ ਅੰਤਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਜੋ ਕਿ ਘਾਤਕ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੇ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਇੱਕ ਹੋਰ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਦੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਲਈ।"

10. ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵਿਚਾਰਨ ਲਈ ਉੱਠ ਰਹੇ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹਨ: ਕੀ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਦੀ ਕਹਾਣੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਬੂਤਾਂ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ? ਕੀ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ, ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ ਦੇ ਯੋਗ ਗਵਾਹ ਹੈ? ਕੀ ਬਲਾਤਕਾਰ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਈ ਇੱਕ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਪੁਸ਼ਟੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਅਤੇ, ਜੇਕਰ ਅਜਿਹਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਕੀ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਉਪਲਬਧ ਹੈ? ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਦੀ ਉਮਰ ਕੀ ਸੀ? ਕੀ ਉਹ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਸਹਿਮਤੀ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਧਿਰ ਸੀ? ਕੀ ਐਫਆਈਆਰ ਦਰਜ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਣਜਾਣ ਦੇਰੀ ਹੋਈ ਸੀ?"

21. ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ (ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.-4), ਲਗਭਗ ਨੌਂ ਸਾਲ ਦੀ ਇੱਕ ਛੋਟੀ ਕੁੜੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਕੋਲ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ-ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਝੂਠੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਫਸਾਉਣ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ (ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.-4) ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਕੇਸ ਦੇ ਪਿਛੋਕੜ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ;

ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਬਨਾਮ ਮੰਗਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਮਾਮਲਾ

[ਬਾਨੂਮਾਥੀ, ਜੇ.]

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ (ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.-4) ਆਪਣੀ ਮਾਸੀ ਦੇ ਘਰ ਵਾਪਸ ਜਾਣ ਤੋਂ ਝਿਜਕ ਰਹੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਦੋਸ਼ੀ-ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਜਿਨਸੀ ਸੰਬੰਧਾਂ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਆਪਣੀਆਂ ਅਧਿਆਪਕਾਂ, ਪੂਜਾ ਮਹਾਜਨ (ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.-1) ਅਤੇ ਰਿਤੂਬਾਲਾ (ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.-2) ਨੂੰ ਕੀਤੀ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸੁਲਝੇ ਹੋਏ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ (ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.-4) ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਕਦਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ-ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਫੈਸਲਾ ਟਿਕਾਊ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਘਟਨਾ ਦੇ ਸਮੇਂ ਪੀੜਤ ਆਪਣੀ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਸੀ, ਸਾਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ-ਦੋਸ਼ੀ ਪ੍ਰਤੀ ਹਮਦਰਦੀ ਦਿਖਾਉਣ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ।

22. ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਫੈਸਲਾ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਧਾਰਾ 376 ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਤਹਿਤ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਅਤੇ ਦਸ ਸਾਲ ਦੀ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਬਹਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

23. ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ-ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਬਾਕੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਭੁਗਤਣ ਲਈ ਅੱਜ ਤੋਂ ਚਾਰ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਆਤਮ ਸਮਰਪਣ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਲੈ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

24. ਇਸ ਹੁਕਮ ਦੀ ਇੱਕ ਕਾਪੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ ਸਬੰਧਤ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਭੇਜੀ ਜਾਵੇ।

ਦਿਵਿਆ ਪਾਂਡੇ ਅਪੀਲ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ :- ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਦਿਵਾਕਰ ਜੋਤੀ ਐਡਵੋਕੇਟ